

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Parajdi Incze Lajos*

Cím: *Világvárosunk, Budapest*

Forrás: *Ellevek*

Kolozsvár (Hely) *1942 III. 15* (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy 308

Hely

Idő "194"

Személy

Helvezám

Világvárosunk, Budapest

Írja: Parajdi Incze Lajos

Amikor az életforma vitája felcsattant a választásra tolt a magyart, hogy merre lép, a paraszti életformát tartja-e elsőnek, vagy a könnyebb fajsúlyú polgárit, abban az időben a túlzó irások „bűnös város” jelzővel illették Budapestet, a magyar székesfővárost. Akkor-tájban fölülte divatos dolog volt szidni, vagy magasztalni a várost, elsősorban a fővárost s a városi életformát. Azonban szidni és magasztalni könnyebb, mint bírálni, értékelni, lemérni. Egyedül a „bűnös város” volt felelős kudarcainkért, melléfogásainkért, elhamvadott lángjainkért. Nem a korszellemet, nem is életberendezésünket, rövidlátó politikuskainkat hívták tetemre az elvetélt magyar ügyek elé, hanem az életformát, a városi polgári életkeretet ültették a vádlottak padjára és ítéltek el tanuk kihallgatása nélkül.

Bűn nem maradhat megtorlatlanul, s ha az alaptalan vádaskodás bűn, akkor a város is csak büntetett a maga módján és eszközeivel, amikor — szintén a túlzók szerint — „nem vett tudomást a magyar faluról”. Még ha így lett volna is, megvolna a magyarázata a város viselkedésének; ha a magyarázat, az okok felismerése nem is mentség, s nem is oldoz fel a felelősség alól, arra mégis alkalmas, hogy felnyissa a látásra és belátásra képes emberek szemét.

Tulzás és veszedelmes dolog úgy tüntetni fel, mintha a két életforma, a falusi és városi életkerettel majdnem azonos paraszti és polgári életforma, nem férne meg egymás mellett egy nemzet életében, vagyis mintha mindkettő külön-külön egész nemzetet igényelne

magának. Ez az állítás végső következtetésben azt jelentené, hogy az életformák torzsalkodása törvényszerű volna, s valamelyiknek a győzelméig, a másik eltiportatásáig tart.

A népi gondolat teret hódít, a faluirodalom rohamosan tör előre. De ez ne tévesszen meg senkit. A szigorúan lemért valóság csupán annyi, hogy az életviszonyok változása eltolódást idézett elő az életforma arányaiban, területi megoszlásában és társadalmi szerepében. A falu s vele együtt a magyar parasztság — hála Istennek — már-már megközelíti a nemzeti életben őt jogosan megillető helyet. Ez korántsem jelenti azonban a városi polgárság értékcsökkenését, hátraszorítását, méltánytalan mellőzését. Hiszen mindössze annyi történik, hogy a parasztság, hosszú-hosszu mellőzés után, némi erkölcsi jóvátételt kapott, nem mondjuk, hogy csak a polgár jóindulatából.

Az új magyar élet azonban nem kizárólagosságokon, hanem az értéket jelentő tényezők teljes összefogásán épül fel. Nem csak helyet kell szorítanunk benne minden erőforrásnak, hanem parancsból, előrelátásból be kell vonnunk valamennyit a magyar egyetemesség szinképébe. Rideg számításokkal is ide jutunk: nem vagyunk olyan sokan, hogy a széthúzás és erőforgácsolás fényűzését megengedhetnők magunknak, másrészt pedig világoszerte ma a népi eszme járja, s mi örömmel nyitunk kaput neki, de ugyanakkor a várost nem szabad semmivel megkárosítanunk, mert a hadszínterek eseményei azt igazolják, hogy a városkultura országai, az ipari nemzetek erősebbek. A falu a nemzeti élet nagy

erőtartaléka, tárol és megőriz, hogy szűnség esetén bőven öntsön bőségszarujából az élet olajmécskébe. A város viszont a versenyfutás legkiválóbb területe, mondhatni: a nemzeti lét védelmezője, az élet nagy kohója, ahol az egyes elemek egységes öntvényé izznak.

Budapest „komolyabb bűnei” között első helyen emlegetik faji összetételét, illetve az aránytalanul túltengő zsidóságot. Egy vidéki író kitéleltése szerint, két nap elég Budapestten ahhoz, hogy az ember zsidógyűlölő legyen. Maradjunk a tény megállapításánál: Budapestnek sok zsidója van. S aztán? Mi a teendő? — mindjárt ezt kell kérdezni utána, s nem megvetéssel, vagy undorral elfordulni a várostól. A székesfőváros története kielégítő magyarázatot ad erre a kérdésre. A múlt század elején, amikor Széchenyi körül néhány lelkes magyar lánggal égő hittelt hozta a város, hogy magyarságunkhoz méltó fővárost teremtsen az akkor kétszázézer lakosú Budapestből, akkor még nem félték a zsidótól, sőt még később, a kiegyezés után, a szabadelvű politika virágzása idején sem idegenkedtek tőle. Budapest a fejlődés útjára lépett, a zsidóság megszimatolta a tojásban a jövő világvárost és özönlenni kezdett Budapestre. Majdnem minden valamirevaló közép- és kelet-európai nagyvárosnak ez volt a sorsa. Csakhogy mi nem állhatunk meg a tények megállapításánál; a magyar élet nem elégedhet meg a belővetkezett események és fejlemények iktatásánál. Vissza kell foglalnunk minden talpalatnyi helyet ez idegen elemtől, s így vissza kell hódítanunk fővárosunkat is. „Marcia su Budapest” szellemi és gazdasági vonatkozásban, erkölcsi és anyagi eszközökkel. Mennyi magyar érzés lobogott ezért a fővárosért, a világ legcsodálatosabb, ha parányi is, de legbűbájosabb városáért! S most éppen a mai magyar, az eszmélő nemzetek volna annyira értetlen, kőszívű és vakai,

hogyan teladja? Lehetetlen. Ellenkezőleg, egy előrelátóan jól megszervezett hadviseléssel újra be kell vennünk, utolsó bástyafokig. Most, miután túl vagyunk a veszteség okozta nehézségeken, ebben az értelemben kell elfognunk a peremvidékek idegen megszállás alá jutásakor ide, a csonka-hazába, különösképpen pedig a székesfővárosba özönlött állami tisztviselőréteg jelzőségeit és az a néhány tízezer ember, amely Erdélyből, a Felvidékről, Délvidékről és Nyugat-Magyarországból a csonka-országba, nagyobb részben pedig egyenesen Budapestre származott ott talán hűtlenséget követett el a föld és népi közösség ellen, ezt akkor büntül rótták fel nekik, ma azonban, a felszabadított országrészek viszonylatában újra fel kell venni a pert, s módosítani az ítéletet: a fővárosba özönlött főmeg ugyanis a magyar polgárság számarányát lényegesen emelte. Amikor a falu és város viszállya végigviharzik az egyének lelkén, ennek az enyhítő körülménynek is érvényesülnie kell a viaskodásban.

A vádak párosával peregnék. Hogy Budapest nem tud magyarul? Nem tud. Tény. S hogy nemcsak helytelenül, de csunyan is beszél? Istenem, egymillió embernek ahhoz is van joga, hogy hallgatólagos megegyezéssel holvajnyelven beszéljen, ha tud értekezni rajta. Ne itélni tessék! Az tulságosan könnyű dolog, nem komoly embernek való feladat. Tessék megtámadni, sarokba szorítani, kiforgatni fölényéből, s végül megtanítani magyarul, előbb csak gondolkozni, aztán beszélni, majd cselekedni és élni. Tessék magyar beszédre szorítani!

A Budapestten elkiáltott szó úgy hangzik, mintha üvegbura alatt, légüres térbe hullott volna. A polgár, amikor megilletődve megáll a hirdetőoszlop előtt, hogy elolvassa egy-egy irodalmi, vagy zenei nagyság nevét, távolabb érzi magát tőle, mint Mucsán az utolsó ma-

gyar, mert ez utóbbi csak térbeli viszonylatban érzi a távolságot, az előbbi, a fővárosi polgár ellenben társadalmi vonatkozásban is, sőt fokozottan. Az ellentétek szembetűnőbbek, mint másutt, hiszen a nyomornak is végig kell menni a Váci-utcán. De vajjon ezek a tünetek nem a nagyváros szükségszerű jelei-e? Egy délszaki hegység oldalán, tövétől a csucsáig, megtalálhatók ugyanazok a növények, mint az Egyenlítőől a Föld sarkaiig; s egy fővárosban, a kültelekektől a belvárosi negyedekig, egymás mellett élnek az ország minden rangu és rendü, ajku és vallásu, osztályu és pártállásu polgárságának képviselői. A különbségek, természetesen, rikitóbbak, mint vidéken, különösen falukörnyezetben, ahol ez a szinkép nagyon is hiányos, s többnyire éppen a legtávolabbi ellenlábások hiányzanak belőle.

Uralomig hangoztatták, hogy a magyar főváros társadalma agyon van szervezve; ismerdek valláserkölcszi, jótékonycöia, társadalmi, testedző, hazafias, ifjusági, önképző és állirodalmi tömörülete van, hogy ne is beszéljünk azoknak a szervezeteknek százairól, amelyek szükséges volta sohasem volt vitás. Ez a vád is igaz. Így van. De az ítélőmesternek figyelembe kell vennie, hogy amikor ezek az egyesületek gombamódra kinöttek, félelmetes nemzeti szorongatottságból táplálkoztak, egy általános magyar történelmi szerencsétlenség adott létalapot alájuk. A megcsonkított magyar életiérben, a szellemi fegy-